

УДК 336.7

## Колапс банківської системи України як наслідок зменшення обсягу довіри до банківських установ

**Дем'яненко І.В.**

кандидат економічних наук,  
доцент кафедри фінансів  
Національного університету харчових технологій

**Мельниченко А.І.**

студентка  
Національного університету харчових технологій

---

У статті досліджено проблеми занепаду банківської системи України, що зумовлено зовнішніми та внутрішніми чинниками. Розглянуто науково-методичні підходи до пошуку оптимальних методів збереження і відновлення банківських установ, формування ресурсної бази комерційних банків як наслідок розширення фінансових зв'язків та поглиблення фінансових відносин, що, зокрема, посилює довіру до банківської системи та перетворило її на провідну ланку економічної системи.

**Ключові слова:** депозитні програми, формування ресурсного потенціалу, банківська система, ресурсна база банківської установи, націоналізація фінансових установ.

Дем'яненко І.В., Мельниченко А.І. КОЛЛАПС БАНКОВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ ЯК НАСЛІДОК УМЕНЬШЕННЯ ДОВІРИ К БАНКОВСЬКИМ УЧРЕЖДЕННЯМ

В работе исследованы проблемы упадка банковской системы Украины, что обусловлено внешними и внутренними факторами. Рассмотрены научно-методические подходы к поиску оптимальных методов сохранения и восстановления банковских учреждений, формирования ресурсной базы коммерческих банков как следствие расширения финансовых связей и углубление финансовых отношений, что, в частности, усилило бы доверие к банковской системе и превратило бы ее в ведущее звено экономической системы.

**Ключевые слова:** депозитные программы, формирование ресурсного потенциала, банковская система, ресурсная база банковского учреждения, национализация финансовых учреждений.

Demianenko I.V., Melnychenko A.I. COLLAPSE OF THE BANKING SYSTEM OF UKRAINE, AS A RESULT OF DECREASE CREDIBILITY TO BANKING INSTITUTIONS

In this work the problems of the decline of the banking system of Ukraine are investigated, due to external and internal factors. The scientific and methodological approaches to find optimal methods of the preservation and restoration of banking institutions, forming the resource base of commercial banks as a result of the expansion of financial relations and deepening financial relations, in particular, would strengthen confidence of the banking system and turn it into the leading link of the economic system.

**Keywords:** deposit programs, the potential formation of a bank resources, banking system, resource base of a banking institution, nationalization of financial institutions.

---

**Постановка проблеми у загальному вигляді.** Банківський сектор залишається одним із найбільших сегментів фінансового ринку в більшості країн із розвинутою економікою. Банківська система України відіграє ключову роль в економічному розвитку держави, оскільки від її ефективного функціонування залежать розподіл валового внутрішнього продукту і національного доходу, регулювання грошового обігу, фінансування масштабних національних проектів та реалізація інших важливих економічних і соціальних функцій держави. Протягом останніх п'яти років вона перебуває в стані активної структурної трансформації: кількість банків

зменшується, підвищуються вимоги до прозорості діяльності банків та капіталу банку.

Нині для підвищення прибутковості діяльності банку та зміцнення його позицій у висококонкурентному середовищі на перший план виходить необхідність формування достатності капіталу банку, тобто нагальними є проблеми залучення грошових ресурсів українських банків та формалізація загальних пріоритетів подальшого розвитку банківської системи.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Теоретичним і практичним аспектам цієї проблеми, зокрема формуванню ресурсного потенціалу, методам управління ресурсами

банків присвячено праці таких зарубіжних авторів: Г. Айленберга, Мак Нотон Діани, П. Роуза, Дж. Сінкі, Тімоті У. Коха, Д.П. Уайтінга, Н. Бакстера, У. Бреддіка та ін.; українських учених – О. Васюренка, А. Вожжова, А. Герасимовича, О. Дзюблюка, Ж. Довгань, О. Заруби, А. Єпіфанова, В. Коваленко, С. Козьменка, Р. Коцовської, А. Кириченка, І. Лютого, А. Мороза, С. Павлюка, Л. Примостки, І. Сала, М. Савлука, Т. Смовженко, Р. Тиркала, І. Федосік, В. Шелудько та ін.

**Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми.** З огляду на зазначене, потребують поглибленого вивчення теоретико-методичні засади основних напрямів збалансованого формування ресурсного потенціалу, а саме: формування доцільної структури активів та пасивів; удосконалення депозитних програм, що будуть пом'якшувати складну економічну ситуацію; впровадження нових банківських послуг та технологій, що забезпечить перспективи подальшого розвитку конкурентоспроможної банківської системи України.

**Формулювання цілей статті (постановка завдання).** Метою роботи є поглиблене вивчення проблеми забезпечення ресурсного потенціалу банківських установ шляхом розроблення оптимальніших депозитних програм для населення, що, своєю чергою, може посилити довіру до банківської системи України і сприяти зміцненню її конкурентоспроможності.

**Виклад основного матеріалу дослідження.** Банківський сектор України близький до повного розвалу і знищення. Без банків подолати кризу дуже складно.

У ринковій економіці банки є центром усього фінансового обороту суспільства, все інше – виробничі, сервісні і споживчі системи, урядові органи зі своїми бюджетами, прибутками і збитками – обертається навколо них. Від розвалу банківської системи розсиплеться уся економіка.

У 2016–2017 рр. банківська система України пережила потрясіння більше, ніж за всі попередні роки існування. Банківські установи закриваються. Залишилася лише половина з тих, хто працював ще два роки тому. Відповідні події відбувалися з таких причин:

– згідно з даними НБУ, вітчизняна банківська система складається не з повноцінних банків, а зі своєрідних фінансових пірамід, які збирають гроші вкладників під завищені відсотки, не маючи планів отримання прибутків, а отже, і повернення вкладів. Гроші використовуються власниками таких установ для своїх побутових потреб і переведення за кордон;

– іншу роль відіграють банки олігархічних холдингів, які через депозитні інструменти викачують гроші громадян для фінансування своїх застарілих підприємств. Ці операції заборонені НБУ, проте він не помічає таких порушень. Хоча олігархи теж люблять розкіш і здійснюють трансферти в офшори;

– третя група банків – іноземні фінансові установи, які заробляють на високих процентах, як правило, за кредитами споживчого призначення [1].

Виходячи із заяв фінансового керівництва, банки закривають через їх зловживання, зокрема через валютні спекуляції, відмивання «брудних» грошей і фінансове шахрайство. Саме через діяльність таких банків хочеться звернути увагу на тлумачення таких понять, як «довіра» і «депозитний рахунок».

«Довіра – елемент, що зв'язує все. Вона створює середовище, у якому можуть процвітати всі інші елементи», – казав Стівен Кові [2].

У переліку банківських операцій існує послуга – відкриття депозитного рахунку. Депозитний (вкладний) рахунок – це рахунок, що відкривається банком клієнту на договірній основі для зберігання грошей, що передаються клієнтом в управління на встановлений термін або без зазначення такого терміну відповідно до законодавства України та умов договору. Договір банківського рахунку і договір банківського вкладу укладаються у письмовій формі. Письмова форма договору банківського вкладу вважається дотриманою, якщо внесення грошової суми на вкладний (депозитний) рахунок вкладника підтверджено договором банківського вкладу з видачею ощадної книжки або іншого документа, що відповідає вимогам, установленим законом, іншими нормативно-правовими актами у сфері банківської діяльності (банківськими правилами) і звичаями ділового обігу [6].

Висока процентна ставка не гарантує високого заробітку. Цю тезу підтверджує історія з банком «Михайлівський» та десятками інших ліквідованих установ. Традиційно вкладникам обіцяють дуже привабливий дохід, а в підсумку люди не можуть повернути навіть власні гроші без відсотків. Та лише повернення вкладів не вирішує проблеми відновлення діяльності банків, бо зависають зобов'язання перед іншими кредиторами – підприємствами, що мали депозити, фінустановами-кредиторами, НБУ – за кредитами рефінансування.

Скандал навколо депозитів компанії МТС на 250 млн. грн., які не повертає «Платинум-банк», – яскраве свідчення цієї проблеми.

Гідними прикладами і неруйнівними способами відновлення банківської ліквідності є:

– Сполучені Штати Америки. Під час фінансової кризи 2008 р. федеральний бюджет США викупив частину акцій банків-банкрутів, а після подолання кризи продав їх і повернув гроші державі;

спосіб, який широко використовується у західних країнах, – поглинання банків-боржників банками-кредиторами або об'єднання та укрупнення установ. У всіх випадках банки залишаються. Це важливо, бо зберігаються кредитні історії клієнтів і самого банку. Саме збереження установ мусить бути метою процедури відновлення. Але спостерігається гло-

бальне очищення фінансового ринку. Обсяги послуг банківського сектору тільки за вісім місяців 2016 р. зменшилися на 30%, що є надзвичайним явищем і рекордом для усіх галузей національної економіки в 2016 р. Це змушує замислитися над декількома питаннями:

1. В Україні залишаться переважно надійні банки, в яких можна безпечно зберігати гроші?

2. Клієнти фінустанов зможуть отримати прибуток від своїх заощаджень?

Кожного громадянина, безперечно, цікавить, скільки можна заробити на депозиті. Часи, коли за вклади у гривні давали понад 20%, – у минулому. Сьогодні максимум можна отримати від надійних банків 17–18% річних.

Таблиця 1

## Банки, що пропонують найкращі депозитні програми

Рейтинг	Банк	%, гривня	%, долар	%, євро
9.75	 ВТБ Банк	17.5	7	6.25
9.75	 ПІБ	17.5	6.75	6
9.25	 Кредит Дніпро	17	6.3	5.3
8.75	 Банк Форвард	18.5	5.5	4
8.5	 Альфа Банк	16.75	5.5	4.5
8.5	 Укрсоцбанк	16.75	5.5	4.5
8.25	 Банк Південний	16.5	5	4
8.25	 Марфін Банк	16.3	5.1	4.9
8	 Таскомбанк	17	5.25	3.5
7.75	 МІБ	17	3.5	4.5
7.5	 Приватбанк	16.3	5	3
7.25	 Ощадбанк	15.75	5	3
7	 ПУМБ	15.1	4.6	3.1
6.75	 Укргазбанк	16	3.75	2
6.5	 Банк Восток	15	3.5	2
5.5	 Ідея Банк	14.7	2.5	1.75
5.25	 Укрексімбанк	14.9	5.19	2.99
4.75	 Прокредит-Банк	17	3	3
4.5	 Правекс-Банк	11	1.5	1.5
4.5	 Кредобанк	13	1.5	1

До того ж зазвичай такі великі відсотки дають тільки під довгострокові вклади – на рік і більше. Враховуючи коливання курсу та рівень інфляції за останні роки, за цей час можна більше втратити, ніж заробити. У ході дослідження депозитних програм, було відібрано 30 банків. Їхні процентні ставки – найвищі. Лідери рейтингу визначалися за дев'ятьма різними критеріями. За кожним критерієм банк отримував оцінку від 1 до 10 (табл. 1) [3].

Отже, найпривабливіші депозитні програми пропонують «ВТБ Банк», «ПІБ» та «Кредит Дніпро», вклади у цих банках принесуть прибуток не лише в гривні, а й в іноземній валюті. Але в цьому разі відсотки будуть значно нижчими, ніж у гривні. Для тих, хто віддає перевагу заощадженням у національній валюті України, «Банк Форвард» пропонує 18,5% річних, це найвища ставка серед 20 досліджуваних банків. Зростає популярність коротких вкладів через загальну невпевненість у ситуації на фінансовому ринку та в економіці. Вкладники вважають за краще багаторазово пролонгувати депозити (табл. 2) [5].

Отже, в умовах фінансових криз центральному банку необхідно якнайшвидше вирішити такі завдання:

Таблиця 2

**ТОП-20 банків за вкладами фізосіб**

№	Банк	Кошти фізосіб (млрд. грн.)	Термінові
1	ПриватБанк	144,338	110,522
2	Ощадбанк	58,732	44,689
3	Укрексімбанк	23,983	16,535
4	Райффайзен Банк Аваль	16,439	6,745
5	ПУМБ	14,071	9,416
6	Альфа Банк	13,815	11,803
7	УкрСоцбанк	13,02	9,5
8	Укргазбанк	11,198	7,898
9	УкрСиббанк	11,167	3,133
10	ОТП Банк	8,974	4,986
11	Сбербанк	7,163	4,766
12	Південний	5,811	3,736
13	Промінвестбанк	5,759	3,612
14	Креді Агріколь Банк	5,628	3,381
15	Платинум Банк	5,505	5,195
16	ВТБ Банк	4,48	3,887
17	Прокредит Банк	4,11	2,739
18	Кредит Дніпро	4,095	3,316
19	Кредобанк	3,318	2,364
20	А-Банк	3,208	2,939

– врятувати не окремі банки, а грошову систему країни, зокрема підтримувати стабільність курсу гривні, рівень процентних ставок, обсяги грошової маси, позитивне сальдо платіжного балансу;

– комерційні банки слід вивести з-під прямого підпорядкування регулятора. Вони не повинні утримуватися кредитами рефінансування і депонування банківських коштів у НБУ;

– необхідно підвищити вимоги щодо адекватності капіталу банку, відповідальності за їх невиконання та щодо структури кредитних портфелів банків, які не повинні містити спекулятивні операції, інсайдерські видатки, витрати на купівлю об'єктів нерухомості та розкоші, та містити обмеження на купівлю державних облигацій;

– забезпечити відкритість умов договірних відносин між комерційними банками та їх клієнтами, повне інформування останніх.

Позитивні зрушення почалися з Рішення Національного банку України № 28 від 16 січня 2017 р. Було оновлено Комплексну програму розвитку фінансового сектору України до 2020 р. (рис. 1).

Реформа фінансового сектору забезпечить умови ефективного функціонування та розвитку фінансового сектору на основі розбудови повноцінного ринкового конкурентного середовища згідно зі стандартами Європейського Союзу. Комплексна програма реалізується в три етапи:

I етап – вирішення проблем минулого та очищення фінансового сектору (2014 – 2016 рр.);

II етап – закладення фундаменту для розвитку системи (2015–2017 рр.);

III етап – реалізація заходів щодо самого розвитку (2017–2020 рр.).

Це надасть можливість у подальшому за рахунок залучення інвестиційних ресурсів забезпечити сталий розвиток економіки та, зберігаючи внутрішню цілісність фінансового ринку України, інтегруватися у європейський фінансовий простір.

**Висновки з цього дослідження.** Таким чином, для банківської системи України, яка має гострий дефіцит довіри, першочерговими є питання освоєння вітчизняними банками сучасних підходів до підвищення капіталізації та успішне запровадження результативного іноземного досвіду їх використання, що дасть змогу підвищити фінансову стійкість не лише окремих банків, але й банківської системи у цілому.



Рис. 1. Перспективи розвитку фінансового сектору України до 2020 р. [4]

#### ЛІТЕРАТУРА:

1. Лановий В. Банківська система та реальна економіка існують окремо, і тому вони непродуктивні. Саме з цієї причини відбувається їх спільне безнадійне падіння / В. Лановий // Економічна правда. – 2017 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.epravda.com.ua/columns/2017/01/3/616692/>.
2. Вікіцитати. Стівен Кові [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://uk.wikiquote.org/wiki/Довіра>.
3. Чи можна в Україні заробити на депозитах і яким банкам довіритися [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://glavcom.ua/publications/rejting-depozitiv-u-yakiy-bank-poklasti-groshti-413934.html>.
4. Національний Банк України. Комплексна програма розвитку фінансового сектору України до 2020 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art\\_id=32802659](https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=32802659).
5. Forbes Україна. Обсяг довіри [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://forbes.net.ua/ua/business/1420517-obsyag-doviri-top-25-bankiv-za-depozitami>.
6. Pravo.Studio [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://pravo.studio/bankovskie-operatsii/vkladniy-depozitniy-rahunok-25971.html>.